

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у грудні 2023 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

Загальні питання

21 грудня у Міністерстві культури та інформаційної політики України відбулось урочисте вручення мистецьких премій за здобутки у 2023 році. Нагороди отримали: композитор Р. Сокачик у номінації «композиторська творчість» та учасниця оркестру Львівської національної філармонії ім. Мирослава Скорика Н. Кожушко-Максимів (флейта) у номінації «концертно-виконавське мистецтво» (Премія імені Л. М. Ревуцького за досягнення молодих композиторів і виконавців у сфері професійного композиторського та виконавського мистецтва); композитор І. Щербаков за ораторію «Великого бажайте» на тексти «Заповіту» патріарха Йосипа Сліпого та канонічні тексти (Премія імені Б. М. Лятошинського за видатні досягнення у сфері професійної композиторської творчості за напрямом «окремий твір»); композитор, музикознавець, диригент М. Ластовецький (Премія імені В. С. Косенка за видатні досягнення у сфері професійної композиторської творчості для дітей та юнацтва); композитор Г. Сасько у номінації «за видатні досягнення у професійній композиторській творчості» та артист-соліст-інструменталіст Н. Пилатюк (скрипка) у номінації «за видатні досягнення у професійному виконавському мистецтві» (Премія імені М. В. Лисенка за видатні досягнення у сфері музичного мистецтва та мистецтвознавства); митці Л. Борисенко, О. Цибуля, З. Стринадюк (Премія імені Катерини Білокур за визначні твори традиційного народного мистецтва); художниця Я. Шульц (Премія імені М. Г. Дерегуса у сфері образотворчого мистецтва у номінації «графіка»); письменниця Т. Кузан за роман «Вік червоних мурах» (Премія імені М. В. Гоголя за найкращі літературно-мистецькі твори); перекладач, публіцист П. Таращук за переклад українською мовою твору Кретьєна де Труа «Ланселот, або Лицар Воза: роман у віршах» (Премія імені Григорія Кочура за визначні здобутки у сфері поетичного художнього перекладу); письменниця С. Андрухович за роман «Амадока» (Премія імені Шолом-Алейхема за найкращі літературно-мистецькі твори, які популяризують духовно-культурні надбання українського та єврейського народів); поет В. Стольников за збірку віршів «Вітри на сполох» (Премія імені Олеся Гончара за найкращі літературні твори, які утверджують

ідеали гуманізму, духовні цінності українського народу, ідеї незалежності України).

Лауреатами премії Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва 2023 року стали: А. Кокотюха за книгу «Врятувати березень» (номінація «Літературні твори для дітей та юнацтва»); О. Продан за ілюстрації до книги «Дім» К. Тихозорої (номінація «Художнє оформлення книжок для дітей та юнацтва»); режисерка К. Лук'яненко за постановку вистави «Хто росте в саду» в Івано-Франківському академічному обласному театрі ляльок ім. Марійки Підгірянки (номінація «Театральні вистави для дітей та юнацтва»). Премію в номінації «Кінотвори для дітей та юнацтва» цього року не присуджували.

Благодійність

28 грудня у Національному музеї історії України у Другій світовій війні відбулися Поетичні читання захисників України. Благодійний вечір військової поезії проведено за ініціативи Літературної агенції *OVO*, щоб зібрати кошти на придбання протимінних черевиків для роботи на замінованих територіях. Першу таку пару під час заходу було передано 47-й окремій механізованій бригаді. Учасниками концерту стали герої календаря «Письменники на захисті України» – поети й поетки, які служать в лавах ЗСУ. Зі сцени й екрана віршовані рефлексії на тему десятирічної війни читали П. Вишебаба, О. Герасим'юк, А. Дністровий, О. Максименко, А. Полежака, С. Пантюк й інші автори. Серед слухачів розіграно останній примірник календаря з підписом Головнокомандувача Збройних сил України В. Залужного.

16 та 17 грудня у столиці пройшов благодійний Різдвяний «Кураж». Разом із музеєм Івана Гончара й арткураторкою Я. Сізик на локації *Garage* було відтворено автентичні елементи українського Різдва, де відбувалися різноманітні активності. Ініціатори дійства організували збір коштів на два благодійні проекти: психологічно-реабілітаційний табір для постраждалих від війни дітей *Gen.Ukraine* та оцифрування предметів культурної спадщини в Музеї Івана Гончара. Протягом двох днів на Куражі працювали великий подарунковий маркет і ярмарок майстрів, а також лекторій про українські різдвяні традиції. Родзинкою благодійного заходу стали виступи сімдесяти колядників зі всієї України.

13 грудня у київській *Art Ukraine Gallery* відкрито благодійну виставку зі ста творів українських художників та тихий аукціон під назвою «Митці *БЖ-ART* проти мороку». Топ-лотом аукціону стала акустична електрогітара від компанії «*Valiant Guitar*», перетворена художником П. Бевзою на артоб'єкт. Усі кошти, виручені з продажу представлених робіт, підуть на підтримку митців об'єднання *БЖ-ART* та їхніх майстерень. Наразі у складі спільноти *БЖ-ART* – десятки творчих особистостей, таких як М. Вайсберг, Ю. Соломко, М. Мамсиков, С. Гай, В. Шерешевський, Б. Єгіазарян, А. Блудов та інші.

13 грудня кінокомпанія «Артхаус Трафік» з нагоди свого 20-річного ювілею влаштувала в столичному кінотеатрі «Жовтень» благодійний показ

ретроспективного фільму Д. Джармуша «Виживуть тільки коханці». За підтримки кінооб'єднання «Вавилон'13» під час заходу організовано збір на дрони для аеророзвідки зведеної тактичної групи «Адам», де служать двоє українських кінематографістів – оператор-постановник Я. Пілунський та режисер монтажу І. Банніков.

1 грудня у львівському Будинку вчених в межах проєкту Благодійного фонду Козицького «Ми і Світ» відбувся мистецький аукціон «5». Відвідувачі мали можливість придбати картини, скульптури з дерева, глини, каменю, шамоту, гіпсу, створені українськими й іноземними художниками. Кошти буде спрямовано на закупівлю медичного обладнання для Запорізького військового госпіталю та Військово-медичного клінічного центру Східного регіону, а також на підтримку митців, які надали свої твори як лоти для аукціону.

2–16 грудня у Львові Українська асоціація галеристів разом із фондом «Завжди Україна» влаштували у просторі «PM Gallery» благодійну виставку «Посеред бурі 2.0». Мета – зібрати гроші на автівки для першого механізованого батальйону «Вовки да Вінчі» та 540-го зенітного ракетного Львівського полку імені гетьмана Івана Виговського. Картини для акції були надані як самими галеристами, так і художниками, які долучаються до благодійності.

Від 15 грудня до 15 січня у Львівському палаці мистецтв в межах нового проєкту Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими «Люди майбутнього» експонувалися картини художниці та волонтерки Д. Подолянчук. Авторка презентувала три десятки своїх робіт з благодійною метою – на підтримку дітей полонених, зниклих безвісти та загиблих захисників України. Серед них цикл, присвячений підрозділам спеціального призначення воєнної розвідки «Азов», «Kraken», «Артан», «Шаман», «Тимур», «Легіон».

15 грудня у Львівському музеї історії релігії стартував благодійний аукціон мистецьких творів, які склали зміст виставки «Коли ми єдині». Близько двох місяців у музеї експонувалися 58 робіт живопису та малярства на склі, що їх створили українські військові під час арттерапевтичних майстер-класів у Центрі комплексної реабілітації «Галичина» (організатори – художниці О. Гірняк і Л. Григель). На виручені кошти буде придбано квадрокоптер «Мавік-3Т» для 33-го окремого стрілецького батальйону ЗСУ.

3 грудня на території *!FESTrepublic* у Львові відбувся благодійний концерт С. Чубай «Час вірити в дива». Кошти з концерту підуть у соціальний фонд проєкту «Колискові для Олекси», який допомагає сім'ям дітей з аутизмом та особливостями розвитку. У заході взяли участь гурти *Rockoko* й *Jalapita* та дитячий хор і театр «Школи мистецтв вільних і небайдужих». Візуальний супровід програми наживо творили львівська мисткиня І. Димид та її вихованці з «Іванчиної майстерні».

15 грудня вокальна формація «Пікардійська Терція» розпочала всеукраїнський різдвяно-новорічний благодійний тур на підтримку Збройних сил України. Перший концерт артисти дали у Луцьку на сцені Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені

Т. Г. Шевченка. До 14 січня благодійний тур охопив 15 міст у різних регіонах країни.

Культурні проєкти

16–17 грудня у Харкові пройшов фестиваль «Харків vs Харків», присвячений письменнику Миколі Хвильовому. Програму заходу склали шість зустрічей, на яких говорили про Харків у ренесансну добу 1920-х, про міські ідентичності та майбутнє міста. Серед спікерів – Є. Стасіневич, Б. Філоненко, Г. Єфіменко, Р. Любавський, М. Тахтаулова та інші. Підсумками розмов стали мистецькі рефлексії: «Синій концерт», в якому прозвучали музичні твори С. Борткевича, В. Задерацького, О. Мосолова, М. Коляди, Ф. Якименка, Ю. Мейтуса, М. Рославця, Б. Лятошинського, та вистава «Сині етюди» за творами М. Хвильового у постановці акторки Харківського театру «Арабески», викладачки Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського Н. Цимбал. «Харків vs Харків» – частина «П'ятого Харкова», спільного проєкту Харківського літературного музею та письменника, музиканта, громадського діяча С. Жадана. Фестиваль підтримали міжнародний фонд «Відродження» та програма «Гданськ – місто літератури».

Український бренд «Всі. Свої» разом із Харківським літературним музеєм створили вітрини до дня народження українського філософа й письменника Григорія Сковороди. Головна ідея проєкту – привернути увагу до переосмислення культурної спадщини українських класиків. У вітринах «Всі. Свої» на столичному Хрещатику можна було побачити зображення Г. Сковороди, його малюнки, вислови зі збірки «Сад божественних пісень». В середині магазину відвідувачам пропонувалося скористатися навушниками в інтерактивній зоні, щоб послухати тексти філософа у переспівах С. Жадана, Ю. Гуржи, І. Карпи та ще більш ніж 35-х українських митців.

Театр

9 грудня у київському Будинку актора відбулась церемонія нагородження лауреатів V Всеукраїнського театрального фестивалю-премії «GRA», засновником та організатором якого є Національна спілка театральних діячів України. Фінальний етап фестивалю пройшов з 1 по 8 грудня у Львові, Івано-Франківську, Рівному та Києві. За перемогу змагалось 12 найкращих постановок. Тріумфатором премії стала вистава «Зерносховище» Рівненського обласного академічного музично-драматичного театру, яка здобула нагороди у чотирьох номінаціях: «За найкращу драматичну виставу», «За найкращу режисерську роботу» (М. Голенко), «За найкращу чоловічу роль» (М. Дробот), «За найкраще музичне рішення вистави» (С. Лозовський та тріо «Веремія»). Крім того, журі визначило лауреатів у номінаціях: «За найкращу камерну виставу» – «Білка, яка прожила 100 років» Київського академічного театру «Золоті ворота» (режисер С. Жирнов); «За найкращу виставу на перетині театральних жанрів, мистецького синтезу і перформативних форм» – «146 зірок, видимих неозброєним оком» Львівського академічного драматичного театру ім. Лесі Українки (режисер

Д. Захоженко); «За найкращу виставу-рефлексію на події російсько-української війни» – «Нехай щастить» Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка (режисер С. Пасічник); «За найкращу жіночу роль» – В. Біблів за роль у виставі «Білка, яка прожила 100 років» Київського академічного театру «Золоті ворота»; «За найкращу сценографію» – Ю. Заулична за сценографію до вистави «Лісова пісня на полі крові» Івано-Франківського національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (режисер Р. Держипільський). Спеціальний приз журі отримав О. Михайлов за п'єсу «Справжня історія Фрекен Гільдур Бок, однолітки століття».

Цього місяця в Києві представлено нові сценічні роботи: балет «Мадам Боварі» за мотивами однойменного роману Г. Флобера на музику Г. Малера, Й. Гайдна, Г. Генделя, М. Равеля, Ф. Шопена (Національна опера України); українсько-іспанський концертний проєкт «Сарсуела. На хвилях іспанської пристрасі» (Національний академічний театр оперети); «Хазяїн» за п'єсою І. Карпенка-Карого та мюзикл «FAME Jr.» від дитячої музично-театральної студії *Broadway Kids Studio* (академічний драматичний театр на Подолі); бродвейський мюзикл «Кабаре» Дж. Кандера, заснований на п'єсі «Я – камера» Джона Ван Друтена (Національний академічний Молодий театр); пластична вистава «Косачка» режисерки Ю. Лопати на музику О. Шикіної та балет «Сойчине крило» А. Кос-Анатольського за мотивами однойменної новели І. Франка (муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва / Київська опера); «Місто Марії: щоденники облоги» драматурга А. Бондаренка на основі щоденників сестер Гречкіних із Маріуполя (Довженко-Центр); «Тореадори з Васюківки» за однойменним романом В. Нестайка (академічний театр юного глядача на Липках); «Новорічна сторі: блогери в театрі» у постановці н. а. України Б. Чуприни (академічний театр ляльок «Замок на горі»); балет «За хвилину до Різдва» на музику К. Сен-Санса та «Carol of the Bells» («Київ Модерн-балет» на сцені культурного кластера «Краків»).

5 грудня у Львові в Гарнізонному храмі св. апостолів Петра і Павла в межах VIII Театрального фестивалю традиції *DREVO* відбулася прем'єра вистави «Розмова птахів» проєкту «Сад Божественних Пісень» (режисерка Н. Половинка). Основою дійства стали тексти Григорія Сковороди, традиційні пісні та музика Гетьманщини, українська та європейська барокова музика і танці, канти, псалми та давні духовні наспіви України. Костюми для цього проєкту створила модельєр, дизайнерка О. Караванська. А серед виконавців: музикант-дослідник Т. Компаніченко, ансамбль старовинної музики «Хорея Козацька» (Київ), Майстерня степового розспіву «Євшан-Зілля» (Запоріжжя), народний співак-етнограф О. Заєць (Київщина), актриса, співачка Н. Половинка та Театральний центр «Слово і голос» (Львів).

Українські театри презентували також: балет «Тіні забутих предків» на музику І. Небесного та лібрето В. Вовкуна (Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької); виставу «Вороги. Історія любові» за романом єврейського письменника, лауреата Нобелівської

премії з літератури Іцхака Башевіса Зінгера (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької); мюзикл «Скрудж та Різдвяне диво» А. Карачуна за мотивами твору Ч. Дікенса (Дніпровський академічний театр драми і комедії «Драміком»); казку-мюзикл «Попелюшка. Magical love story» у постановці Д. Гусакова (Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр ім. Михайла Старицького); іронічну драму «Дон Кіхот» за романом М. де Сервантеса та філософською працею М. де Унамуно (Івано-Франківський національний академічний обласний український музично-драматичний театр ім. І. Франка); виставу «1900-й. Легенда про піаніста» А. Барріко (Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька); моновиставу «Я (Романтика)» за новелою М. Хвильового (Академічний обласний театр ляльок у Кропивницькому); виставу «Феї та різдвяне диво» за мотивами однойменної п'єси Ю. Ран (Полтавський академічний обласний театр ляльок); мюзикл «Пиши листи до Миколая!» М. Савки («FESTrepublic» у Львові).

Музика

24 грудня у Києві на сцені Національній філармонії України за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні відбувся концерт-реконструкція «Гай, Рожество!» до 100-річчя північноамериканської прем'єри «Щедрика» М. Леонтовича. Академічна хорова капела Українського радіо під орудою диригентки Ю. Ткач відтворила легендарний виступ Українського національного хору під керівництвом О. Кошиця в нью-йоркському Карнегі-Голі в жовтні 1922 року. Окрім «Щедрика», до програми увійшли інші твори з американських гастролей хору О. Кошиця: давні українські канти, колядки та щедрівки, веснянки, коломийки та народні пісні в обробці композиторів М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, В. Ступницького. Відвідувачі концерту могли також ознайомитись із виставкою «Прийшли, заспівали, перемогли», присвяченій історії триумфу «Щедрика», яка впродовж січня-червня 2024 року експонуватиметься у десяти українських університетах. Авторка ідеї та концепції проєкту – засновниця Інституту Леонтовича Т. Пересунько. 25 грудня «Щедрик» у виконанні Академічної хорової капели Українського радіо вперше прозвучав на великій дзвіниці Києво-Печерської лаври.

Національний будинок органної та камерної музики України започаткував до дня народження Бориса Лятошинського великий цикл концертів-реконструкцій під назвою «Відображення», які відтворюють музику, що звучала за життя композитора. Вже 16 грудня на сцені Київської опери камерний ансамбль «Київ» разом із піаністкою Л. Ночовської та альтистом У. Жуком виконали твори П. Гіндеміта, А. Казелли та Б. Лятошинського. Концерт з такою ж програмою відбувся 16 грудня 1925 року.

8 грудня у Києві пройшла прем'єра опери «Родинний альбом» Є. Корновіча (Польща), а 10 грудня її почули у Львові. Цей творчий проєкт створено у співпраці Національної філармонії України, Львівської національної

філармонії імені Мирослава Скорика, музикантів ансамблю «Київська камерата», солістів-вокалістів й за підтримки Інституту Адама Міцкевича та Польського інституту в Києві. Лібрето опери написав М. Русінек, а переклала твір на українську мову Т. Коротун. Постановку здійснили диригентка Н. Стець і режисерка М. Ригова.

3 грудня у Львові стартував XXIII Міжнародний фестиваль сучасної імпровізаційної музики *Jazz Bez*. Активності цього транскордонного заходу тривали до 12 грудня паралельно в Україні та у Польщі. Фестиваль об'єднав довкола джазу Львів, Дрогобич і Винники (Львівська обл.), Тернопіль, Рівне та Умань (Черкаська обл.), а в Польщі – Перемишль, Краків і Люблін. Окрім класичних виконавців традиційного джазу, у заході взяли участь молоді музиканти, які експериментують зі стилями і вибудовують мистецтво майбутнього. Важливою складовою фестивалю була освітня програма у співпраці з Львівською національною музичною академією ім. Миколи Лисенка та дитячими музичними школами: другий рік поспіль проєкти *Jazz Bez Junior* і *Jazz Bez Kids* підтримують і мотивують як зовсім маленьких музикантів, так і студентів джазової кафедри академії. Новинкою цього року стало поєднання джазової музики з театром і контактною хореографією. Організаторами XXIII *Jazz Bez* виступили ГО «Вірменська 35» та Інститут стратегії культури за підтримки Польського Інституту в Києві, Генерального Консульства РП у Львові, Кредобанку, *America House Lviv* та Львівської міської ради.

13 грудня у Вінницькому фаховому коледжі мистецтв ім. М. Д. Леонтовича відбулось нагородження лауреатів щорічної Всеукраїнської премії імені Миколи Леонтовича. За визначні заслуги у розвитку музичного та хорового мистецтва відзначено, зокрема, н. а. України Л. Дичко (номінація «Професійні композитори») та Муніципальну академічну чоловічу хорову капелу Ревуцького на чолі з н. а. України В. Курачем (номінація «Професійні хорові колективи»).

25–29 грудня в Івано-Франківську пройшов XV Міжнародний фестиваль «Коляда на Майзлях». Головна його мета – відновлення, збереження та поширення різдвяних традицій, коляд, щедрівок, а також обмін творчими досягненнями мистецьких колективів. Попри воєнний час в Україні, подія збрала на Прикарпатті майже пів сотні виконавців з різних куточків України та закордону. Серед гостей – академічна вокальна формація «Пікардійська Терція» (Львів), Заслужена академічна хорова капела «Трембіта» (Львів), тріо бандуристок «Оріана» (Тернопіль), гурт «ЯМаріуполь» (Івано-Франківськ), вокальна група Центру військово-музичного мистецтва ВМС ЗСУ (Одеса), «ХаХаХор» (Харків) й інші.

21 грудня у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика оголошено переможців конкурсу молодих вокалістів імені Василя Сліпака. Цього року у творчому змаганні взяло участь понад 60 співаків віком від 16 до 30 років з різних регіонів України. Гранпрі отримав В. Щигіль. Конкурсантів оцінювало журі, яке очолила оперна співачка, почесна президентка Галицького музичного товариства З. Кушплер. Партнери заходу – Фондація Василя Сліпака, Українська капела бандуристів Північної Америки ім. Тараса Шевченка, кафедра

музикознавства та хорового мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка.

8–10 грудня у Трускавці на Львівщині вшосте проведено Міжнародний конкурс вокалістів українсько-азербайджанської дружби, що покликаний відкрити музичній спільноті України та світу артистів, які вправно володіють як оперним, так і естрадним співом. Обов'язковим твором для виконання стала пісня «Дивлюсь я на небо» (автор тексту М. Петренко, музика Л. Олександрової, обробка В. Заремби). Нинішні лауреати: солістка Рівненської обласної філармонії І. Бобомуратова (1 премія), викладачка вокалу Чернівецького обласного фахового коледжу мистецтв ім. Сидора Воробкевича Т. Петришина (2 премія і спеціальний приз «За найкраще виконання пісні «Дивлюсь я на небо»), студентка Національної музичної академії України А. Мхітарян (3 премія).

13 грудня у столичному клубі *Bel Etage* відбулася друга церемонія нагородження премії *Megogo Music Awards 2023*. Музичний канал відзначив артистів у 14 номінаціях. Переможці: Володимир Дантес (попартист року) *Onuka* – «Room» (альбом року); *Kola* – «Музичний щоденник. Частина 1» (мініальбом року); *Latexfauna* – «Masandra» та Стасік – «Герої вмирають» (кліп року); Злата Огневич & *Shumei* – «Буревіями» (колаба року); *Otoy* (хіп-хоп артист року); *Yaktak* (нова хвиля попмузики); *Lely45* і Паліндром (альтернативні інді-артисти року); Юля Юріна – «Гвара» (етнофольк-артистка року); Структура Щастя, *Santorin* та *Yaktak* (нова хвиля); Вася Байдак – «Просто скинь донат» (креативні відеозбори донатів). Спеціальні відзнаки каналу *Megogo Live* «Музика нашої єдності» отримали проекти: «Хоробрі міста» від *Ukrainier*; «Як звучить Світ. Україна» Є. Філатова; альбом «QIRIM» від *Jamala*. У відкритій номінації «Музика вільної країни» переміг *Sasha Boole* за пісню і кліп «Тримаєм посадку».

Візуальні мистецтва

23 грудня на Центральному залізничному вокзалі Києва відкрито інтерактивну виставку «Зірка сходить» (організаторка Я. Гресь, куратор – П. Гудімов). Проект присвячено історії Різдва – від дідухів і святкових страв різних країн до легендарного «Щедрика» й різдвяних пісень *The Beatles*. В експозиції можна було побачити скульптуру Святого Миколая XVIII століття та триметрову роботу «Поклоніння королів» 1896 року, створену для німецького імператора Вільгельма II. Окремі виставкові блоки розповіли про «Дух Різдва»: різдвяні розповіді, мелодії, інсталяція про протистояння дідуха та ялинки, старовинні прикраси, та «Образи Різдва»: музейні скарби, серед яких – п'ять історичних вертепів, колекція свічників-трійць XVIII та XIX ст., тарілки Львівської кераміко-скульптурної фабрики, костюми з фільму «Памфір» і перформансу А. Хіра «Бетлегем», а також кімната-інсталяція з авторськими масками І. Михайлова та колядою. Атмосферна локація під назвою «Нова радість» порадувала гостей семиметровими гойдалками, зірками та штучним снігом. Експозицію створено комунікаційною агенцією *Gres Todorchuk* у співпраці з Національним центром народної культури «Музей Івана Гончара»,

Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва України, Музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, Державним музеєм іграшки, Національним музеєм народної архітектури та побуту України, Національним музеєм Революції Гідності, Національним музеєм українського народного декоративного мистецтва, а також за участі родини Понамарчуків, Благодійного фонду імені Богдана Сороки та завдяки приватним колекціонерам І. Антоновичу, Т. Романишин-Семаник, Т. Федосенко та іншим. 50 відсотків суми з продажу кожного квитка буде спрямовано через фандрейзингову платформу *UNITED24* на будівництво укріплень в українських школах.

1 грудня у Великій дзвіниці Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» розпочала роботу резиденція святого Миколая. На святковій локації можна було побачити роботи митців Національної спілки художників України, Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, оригінальні твори Асоціації майстрів клаптикового шиття України та дитячі малюнки художньої студії «Маленький принц» на різдвяно-новорічну тематику.

У столичних музеях й інших мистецьких просторах представлено нові виставки: «Перед майбутнім» – проєкт Національного павільйону України на Бієнале архітектури у Венеції 2023 року (Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків); «Відомий невідомий» – твори І. Марчука, які експонуються вперше, «Резонанс простору: коли природа спілкується з душею» – картини Ю. Ваткіна, «Пульс любови» – живопис Г. Криволапа із серій «Воїни» та «Стрічки» (Національний музей «Київська картинна галерея»); Третє міжнародне бієнале «Українська художня фотографія – 2023» – роботи І. Бела, О. Шимбаровського, С. Кошевої, О. Малова, Т. Потоцької, Д. Копилова та ін. «Від Різдва до Різдва» – різдвяні та новорічні листівки, виконані в техніці офорта, лінориту, шовкографії майстром мистецтва графіки В. Христенком (Національний музей Тараса Шевченка); «Крихкість» – живописні, скульптурні та диджитал-твори сучасних іноземних та українських митців, присвячені військовополоненним та їхнім родинам (Галерея протестного мистецтва Музею Майдану); «Крізь мої стіни промені сонця торкаються твоїх» в межах проєкту «Одне з одним. Просторові діалоги» – інтерактивна інсталяція Д. Кузьмич і відеоробота М. Макаренко (Лабораторія сучасного мистецтва «Мала галерея Мистецького арсеналу»); «Стан постійної напруги» – скульптури та живопис художниць Л. Янко та Л. Літвінової, об'єднані темою Криму (галерея «Imagine Point»); «Це вже було» – відеороботи Я. Малащука та Р. Хімея («Voloshyn Gallery»); «Вільний» – живопис Саші Боба («Kirisenko Art Gallery»); «Тут були художники» – 40 робіт українських авторів, створених в різних мистецьких жанрах і авторських техніках в межах артрезиденції у Карпатах («Avangarden Gallery»); «Дорога до слона» – картини миколаївського художника Д. Молдованова (артцентр «Ya Gallery»); «Світлокола» – світлові об'єкти й аудіовізуальні композиції мультимедійної художниці О. Михайлюк («Національний центр «Український дім»).

22 грудня Укрпошта презентувала в Успенському соборі поштовий блок «Українські колядки в Києво-Печерській лаврі». Серію марок присвячено річниці проведення ПЦУ першої різдвяної літургії у Великій лаврській церкві. На них зображено іконостас Успенського собору, колядників з восьмикутною зіркою, традиційний український вертеп і засновників лаври – преподобних Антонія та Феодосія Печерських. Автором блока марок і листівки став з. х. України М. Кочубей.

27 грудня у Львівському муніципальному мистецькому центрі презентовано масштабну виставку «Вільна музика: українські низові ініціативи від 1980-х до 2020-х». Кураторами та дослідниками проєкту виступили авторка «Bubblegum zine» О. Погонченкова та засновник «Амнезії» Н. Шешуряк. На виставці зібрано весь спектр української незалежної музики за останні 40 років: від саморобних касет тиражем одна штука до вірусних треків на *SoundCloud*; від наївних репортажів регіонального телебачення до високохудожніх музичних відео; від самвидавних підпільних журналів до багатотиражного музичного глянцю – і знову до самвидаву, але вже на сторінках соцмереж. Переглянути та послухати експонати, поспілкуватись з авторами та музикантами, а також долучитися до низки освітніх подій, дискусій та артист токів можна до 27 лютого. В межах виставки організовано збір коштів для організації *Musicians Defend Ukraine* – благодійного фонду підтримки діячів музичної індустрії, які зараз на фронті. Проєкт «Вільна музика: українські низові ініціативи від 1980-х до 2020-х» реалізують громадська організація «Культурна агенція “Лінія втечі”» та команда Муніципального мистецького центру за підтримки Стабілізаційного фонду освіти та культури *Goethe-Institut Ukraine*.

У містах України розгорнуто експозиції: «Країна світлячків та цвіркунів» – живопис С. Чубай, «Відчинення вертепу» – графіка Б. Сороки (Дім Франка у Львові); «Сміливі нести світло» – фотографії С. Маслова, С. Коровайного, Є. Малолетки, П. Полікарпової, М. Чернова та багатьох інших, які задокументували життя українців під час масових відключень світла (Дніпровський художній музей); «До чого сниться вода?» – живопис, відеоарт, фото, графіка, акварель таких митців, як К. Бучацька, С. Шахмурадова-Танська, Я. Малащук і Р. Хімей, С. Волязловський і С. Храмцов, Д. Чечушкова та ін. (галерея «Асортиментна кімната» в Івано-Франківську); «Снігова краса у мистецтві. Твори живопису і графіки» – зимові пейзажі, створені європейськими та українськими художниками (Миколаївський обласний художній музей імені В. Верещагіна); «Небесний фотограф» – дві сотні фоторобіт загиблого військового М. Бурди (Хмельницький обласний художній музей); «Тобі, моя Україно!» – вишивані роботи О. Уманець (Закарпатський музей народної архітектури і побуту); «Янголи миру й янголи добра» – витинанки Г. Ямчинської (Житомирський обласний літературний музей) та інші.

13 грудня в Ужгороді встановлено скульптурку на честь музиканта та композитора Нандора Плотені, який родом із села Великі Лази Ужгородського району. Це вже 64-та мініскульптура в обласному центрі Закарпаття. Її автор – Р. Мурник.

Музейна справа

8 грудня у столичному Національному музеї декоративного мистецтва України відкрито виставку «Віддзеркалення», яка презентує понад півтори сотні пам'яток із колекцій Національного музею декоративного мистецтва України, Національного музею історії України та Національного заповідника «Києво-Печерська лавра». Це форми з деревини, декоровані різьбою, та виконані за допомогою них самостійні художні твори: форми для пряників, для пічних кахель і самі кахлі, штампи та верстати для вибійки, вибійчані тканини та елементи одягу. На виставці представлено також рідкісні експонати XVIII–XIX століття, зокрема, богослужбові предмети, фрагменти вибійки з рослинними мотивами, яку застосовували для пошиття священницьких шат, теракотові глиняні кахлі з Київщини та Полтавщини. Окремий розділ розповідає про діяльність майстрів-вибійників у 1920–1930-х роках, а також про розвиток промислового текстилю XX ст. 15 грудня у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва стартував масштабний виставково-просвітницький проект, присвячений 140-річчю від дня народження української художниці Ганни Собачко-Шостак. Проект розпочато виставкою «Очі квітів», яку склали близько 50 робіт мисткині з музейної збірки, поряд з якими розміщено численні твори традиційного мистецтва XVIII–XX ст. – кераміку, килими, вишивку, гаптування, за мотивами, що надихали українську авангардистку. В межах просвітницького проекту для відвідувачів організовано лекції, презентації книжок, воркшопи, майстер-класи. Триватиме імпреза до 31 березня.

Національний заповідник «Софія Київська» запросив киян на виставку «Українська ікона XVI–XIX ст.», відкриття якої відбулося 21 грудня в музеї «Будинок Митрополита». В експозиції представлено традиційний і народний іконопис з фондового зібрання заповідника та мистецької галереї «Ню АРТ». Центральне місце у цій добірці відведено новому експонату – храмовій іконі доби бароко «Христос з апостолами» (1753), яку нещодавно меценати подарували Національному заповіднику «Софія Київська».

6–17 грудня у Національному музеї Тараса Шевченка в Києві тривала виставка «Прозимове», яка збрала картини майстрів пейзажу XX–XXI століть із колекцій музею та видавництва «Софія-А». Відвідувачі могли побачити роботи українських живописців Ю. Химича, Ф. Коновалюка, С. Шишка, Г. Світлицького, І. Марчука й інших. Окрім того, напередодні нового 2024-го року Національний музей Тараса Шевченка та сервіс створення аватарів *Ravatar* представили цифрову версію автора «Кобзаря» в *Instagram*. Сторінка віртуального Тараса Шевченка постійно поповнюється контентом, дописи відтворює штучний інтелект. На акаунті можна знайти публікації копій картин митця, а також відео, на яких цифрове втілення Тараса Шевченка читає власні вірші й вітає українців зі святами.

21 грудня у Музейно-виставковому центрі «Музей історії міста Києва» презентовано виставку «Український авангард. Еволюція. Поповнення колекції». Вона поклала початок співпраці Музею та громадської організації «Музей авангарду» задля формування колекції українського авангарду. Експозицію

виставки побудовано таким чином, щоб показати еволюцію цього мистецького напрямку в Україні: 1960-ті роки (друга хвиля) – художники О. Дубовик і В. Рижих; 1980–90-ті роки (третья хвиля) – А. Криволап, М. Гейко, М. Кривенко, Т. Сільваші, О. Бабак, О. Дяченко, В. Бажай, О. Сухоліт, В. Сидоренко, О. Тістол, О. Ройтбурд, М. Маценко, І. Ступаченко, М. Мамсіков; початок XXI століття (четверта хвиля) – митці з рейтингу *Forbes* «Найкращі молоді художники України» Р. Мінін й А. Миронова. Представлені роботи подаровані Музею історії міста Києва художниками та колекціонерами за сприяння ГО «Музей авангарду».

Від 15 грудня до 21 січня в Національному центрі «Український дім» тривав проєкт «ДоДому на Різдво. Світло української традиції». На виставці демонструвалися традиційні одяг і святковий посуд, килими та прикраси, аудіозаписи старовинних колядок, а також роботи В. Шагали, В. Омеляненка, Я. Гніздовського та сучасних майстрів, художників, дизайнерів, котрі переосмислюють, інтерпретують і розвивають українську різдвяну традицію. До цієї добірки увійшли предмети з фондів Національного музею народної архітектури і побуту України та Українського дому, з колекції родини Ющенків і низки приватних зібрань. Публічна програма проєкту «ДоДому на Різдво» включала цикл освітніх заходів, концерти, лекції, майстер-класи для дорослих і дітей.

13 грудня у Національному музеї імені Андрея Шептицького у Львові відкрито виставку «Нація. Мистецтво. Наука», яку приурочено до 150-річчя Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Тут представлено збірки унікальних музейних і приватних колекцій, які склали фонд товариства до його ліквідації радянською владою у 1940 році. Експозиція охоплює тематичні секції образотворчого мистецтва, іконопису та народного мистецтва.

21 грудня у холі Миколаївського обласного краєзнавчого музею розгорнуто виставку «У сяйві часу», що знайомить із музейною колекцією годинників. Це настінні, камінні, настільні, наручні, кишенькові годинники, будильники, ходики, годинники із зозулею, годинники-прикраси, міні-годинники тощо – загалом близько 60 експонатів, найдавніший з яких датується XVII–XVIII ст.

Збереження та охорона культурної спадщини

5 грудня Міністерство культури та інформаційної політики України і Всеукраїнська асоціація охорони культурної спадщини разом із Міжнародною радою з охорони пам'яток та історичних місць *ICOMOS* (Париж, Франція) провели у Києві міжнародний форум на тему «Реставрація та відновлення культурної спадщини України після великої війни». На заході було започатковано створення концепції стратегії збереження пам'яток, історично-культурних об'єктів та територій. Документ стане базою й обґрунтуванням для подання грантових запитів на отримання донорських коштів, якими можуть стати репарації, приватні кошти, пожертви спонсорів і меценатів, допомога, надана Україні в межах міжнародної підтримки. В межах форуму презентовано

цикл радіопрограм та подкастів «Маленькі історії великого Києва», як нематеріальний метод захисту культурної спадщини. Проєкт Радіо *Relax* знайомить слухачів з історіями бізнесменів, митців та архітекторів XIX століття, творців міста Києва. Автором циклу виступила українська інвестиційна компанія «Dovgiy Family Office», яка також стала й головним партнером форуму «Реставрація та відновлення культурної спадщини України після великої війни».

21 грудня команда «Київ Цифровий» презентувала проєкт із віртуалізації музейного надбання і туристично-культурної спадщини столиці. В межах ініціативи фахівці оцифрували артефакти з колекцій Національного музею «Київська картинна галерея», Національного музею мистецтв ім. Б. та В. Ханенків, Національного музею декоративного мистецтва України, Музею Івана Гончара, Музею видатних діячів української культури та Музею Михайла Грушевського. Наразі за допомогою додатка можна оглянути експонати у цифровому форматі та здійснити VR-екскурсії музейними просторами, локаціями пам'яті Чорнобильської трагедії та Національного заповідника «Києво-Печерська Лавра», що супроводжуються розповіддю аудіогіда.

15 грудня кураторська група «Беззвучно до глухоти» розпочала свій четвертий проєкт – виставку артефактів у пам'яткоохоронному просторі «Цегла» в центрі столиці. В експозиції представлено автентичну київську цеглу, а також атрибути оригінальних інтер'єрів від кінця XIX до початку XX століття. Ці предмети розповідають про занедбані, частково зруйновані, втрачені через незаконні дії забудовників пам'ятки, а також про архітектурні перлини, які громаді вдалося захистити, зокрема, такі, як дача Брадтмана (Пуща-Водиця), садиба М. Станіславської (або ж садиба з комахами), будинок Бубнових, флігель А. Дудмана та садиба Барбана.

8 та 9 грудня у Палаці Потоцьких у Львові та Золочівському замку відбувся Форум «Культурний Фронт. Мистецтво перемоги», присвячений збереженню культурної спадщини України в умовах війни. Захід зібрав кілька десятків учасників з України, США, Польщі, Італії, Мальти офлайн та понад 600 онлайн. Під час панелей спікери обговорили теми притягнення Росії до відповідності за злочини, вчинені проти об'єктів української культури, можливості та джерела фінансування збереження культурної спадщини, культурну дипломатію та промоцію України у світі. Форум пройшов за організації БФ «Підгорецький замок», Львівської національної галереї мистецтв ім. Бориса Возницького, Благодійного фонду польсько-українського партнерства та Польського братства кавалерів Гутенберга та підтримки відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні.

У Львівському музеї історії релігії за підтримки *Institut Polonika* реалізовано проєкт реставрації трапезної колишнього домініканського монастиря – виставкової зали музею. Відновлено, зокрема, цінну рококову ліпнину пам'ятки та майже втрачені олійні пейзажі з домініканськими святинями. Роботи провели польські й українські реставратори на чолі з П. Болінським і Л. Гануляк.

У заповіднику «Древній Звенигород», що на Львівщині, створено цифрові копії двадцяти артефактів княжого міста X–XIII ст. Їх у форматі 3D можна переглянути в музеї на чотирьох стаціонарних планшетах. Зокрема тут є кам'яна хрестильниця, найдавніший музичний інструмент гуслі та настільна гра «Млин». Оригінальні знахідки зі Звенигорода зберігаються у Львівському історичному музеї та Музеї археології Інституту українознавства ім. Крип'якевича НАН України. 3D моделі доповнять мандрівку Звенигородом в окулярах віртуальної реальності.

Фахівці львівської компанії *Skeiron* завершили роботу над оцифруванням колишньої резиденції митрополитів у Чернівцях, нині Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. В межах проєкту створено точну тривимірну модель фасаду, внутрішніх приміщень та території резиденції. Комплекс будівель університету є пам'яткою національного значення та входить до переліку світової спадщини ЮНЕСКО. Диджиталізація відбулася за фінансової підтримки Федерального Уповноваженого з питань культури та медіа Німеччини.

Міністерство культури та інформаційної політики України включило «Традицію Щедрого вечора в Україні» до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. Також новими елементами національного переліку стали – традиція та технологія виготовлення Обухівського «шитого» рушника (Київська область) і традиція приготування й споживання пісних голубців з картоплею (Донецька область).

Премію Кабінету міністрів України за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини у 2023 році присуджено О. Гаркавченку – керівнику гуртка «Художня кераміка» Одеського міського палацу дитячої та юнацької творчості. Цю нагороду з 2016 року отримують фахівці у галузі фольклору, етнографії, науки, а також ті, хто працює над виявленням, фіксацією, збереженням та популяризацією етнокультурної спадщини українського народу, включаючи фольклорні колективи, солістів, майстрів-викладачів і керівників дитячих творчих шкіл народних художніх промислів.

Кіномистецтво

В межах XII Київського міжнародного фестивалю короткометражних фільмів *KISFF* протягом грудня відбулася серія спеціальних подій у Чернігові, Харкові, Одесі та Сумах. Глядачам представлено тематичні програми, присвячені українській ідентичності, історичній пам'яті та майбутньому AI-технологій. Окрім показів, було організовано Q&A-сесії з українськими кінорежисерами, а також освітні заходи, як-от лекції кураторів Довженко-Центру С. Битюцького та А. Пензій про український короткий метр і анімацію та майстер-клас від команди *KISFF* для тих, хто хоче об'єднати свою спільноту навколо кіно, організувати кіноклуб чи навіть кінофестиваль.

13–19 грудня в Україні пройшов онлайн-фестиваль європейського кіно *EUFF 2023*. Цього разу форум зібрав колекцію з дев'яти фільмів, що вже перемогли у міжнародних кіноконкурсах. Вперше у програмі *EUFF* українські

роботи: «Люксембург, Люксембург» А. Лукіча та «Будинок зі скалок» С. Вільмонта спільного виробництва України, Данії, Швеції та Фінляндії. У фокусі фестивальных картин такі теми, як вимушена еміграція, пошук свого місця у світі, подолання труднощів та інші.

З 21 грудня Національний центр Олександра Довженка презентував на великих екранах Києва, Харкова, Львова, Дніпра, Одеси та Сум добірку архівної української анімації «Зима і казка». До неї увійшло вісім короткометражок, які були оцифровані Кінолабораторією Довженко-Центру у 2021–2023 роках, зокрема, такі мультфільми, як «Рукавичка» (1996, режисерка Н. Марченкова), «Коза-Дереза» (1995, режисерка І. Смирнова), «Як козаки в хокей грали» (1995, режисери В. Дахно, Т. Павленко). 29 грудня Довженко-Центр провів у Києві на «СЦЕНІ 6» кіноперформанс «Штурмові ночі» за стрічкою І. Кавалерідзе у живому музичному супроводі композиторки А. Загайкевич і перкусіоніста Є. Ульянова. Кіноперформанс став завершальною подією виставки «Ріка кричала, вила, як поранений звір», що проходила в межах 5-ї Київської бієнале.

9 грудня у столичному кінотеатрі «Ліра» відбувся традиційний фестиваль «Київ. Із кінематографом у серці». Нині його фокусна тема – «Київ. Війна». Програму фестивалю склали короткометражні стрічки «Бульмастиф» А. Буковської та «Це побачення» Н. Парфан і документальні фільми проекту «Культура vs війна» К. Тарасова (герої кіноновел – український гурт «Антитіла», кінооператор С. Михальчук, актор і режисер А. Сеїтаблаєв, кобзар Т. Компаніченко).

15–17 грудня у Львові минув XV Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів *Wiz-Art*. Цього року гасло події – «(Повно)масштабне життя». До національної конкурсної програми ювілейного фестивалю увійшло 19 стрічок, створених українськими режисерами в період повномасштабної війни. Найкращим фільмом, за версією журі, став «Вибухи біля музею» Р. Хімея та Я. Малащука. Спеціальними згадками національного конкурсу відзначено «Войси з Бахмута» І. Бабаєва та «Алое, фікус, авокадо та шість драцен» М. Смеречинської. Глядачі віддали перевагу роботі режисерки Г. Козютинської «Лелеки завжди повертаються додому». Позаконкурсна програма XV *Wiz-Art* включала добірки коротких метрів «Український квір» та «(Повно)масштабна любов», а також лекцію від Ю. Прохаська про життя у війні та дискусію про квір за участі В. Бешлова, А. Шебатько, Я. Бачинського.

У широкий український прокат вийшли нові вітчизняні картини: «Пограбування по-українськи» А. Бухтіярової та «Мій карпатський дідусь» грузинського режисера З. Буадзе. 16 грудня у столичному кінотеатрі «Жовтень» пройшла прем'єра документального фільму «Хоробрі міста» від проекту *Ukrainier*, а 23 грудня у Києві, Харкові, Львові, Дніпрі, Івано-Франківську *Ukrainier* презентував повнометражну документальну стрічку «Різдво разом».

Література

8–10 грудня в просторі столичного Міжнародного виставкового центру тривав *Kyiv Book Weekend* у двох паралельних форматах – книжкова виставка-

продаж і галузевий форум. Для відвідувачів було організовано понад 130 заходів на семи сценах: презентації літературних новинок, дискусій та лекцій, зустрічі з письменниками, дитяча програма та багато іншого. 9 грудня в межах фестивалю *Kyiv Book Weekend* відбулася церемонія нагородження переможців премії з нонфікшн-літератури *KBU Awards 2023*. Цього року на розгляд журі запропоновано видання, що побачили світ у період з січня 2021 до червня 2023 року. Це понад пів сотні книжок тільки в короткому списку. Премією відзначено твори: «Бунт проти імперії: українські шістдесятники» Р. Мокрика (номінація «Формування національної ідентичності»); «Подолати минуле: глобальна історія України» Я. Грицака (номінація «Історія України»); «77 днів лютого. Україна між двома символічними датами російської ідеології війни» від колективу авторів репортажного медіа *Reporters* (номінація «Війна України та росії»); «Графічний дизайн з українським обличчям» Н. Удріс-Бородавко (номінація «Розвиток бізнесу»); «Талант: інструкція з використання» Фундації Д. Жолдак і трилогія книжок «Перемагати, бачити та чути українською» О. Дубчак (номінація «Особистий розвиток»).

12–15 грудня у Києві в межах Премії імені Юрія Шевельова пройшов п'ятий фестиваль «Дні есеїстики», організований Києво-Могилянською Бізнес Школою в партнерстві з *PEN Ukraine*. Тема цьогорічного заходу – «Інтенсивність читання: фрагментарні історії про українську есеїстику». У програмі: авторські лекції Ю. Прохаська, А. Дністрового, С. Андрухович, Є. Стасіневича; діалоги про есеїстку за участі І. Цілик й І. Славінської, М. Лаюка та О. Михеда; дискусії «Есеїстика як перечитування: чому пишемо про минуле» (О. Савчук, Т. Лютий, І. Старовойт), «Есеїстика як дія» (С. Довжик, В. Кебуладзе, В. Портников), «Досвід іншого повсякдення: есеїстика військових» (А. Гуменюк, П. Казарін, Б. Коломійчук). Кураторка фестивалю – письменниця, журналістка та радіоведуча О. Гусейнова.

17 грудня в Києво-Могилянській Бізнес-Школі відбулась урочиста церемонія вручення Премії імені Юрія Шевельова за найкращу українську книжку есеїстики 2023 року. Лауреатом Премії визнано О. Михеда за твір «Позивний для Йова. Хроніки вторгнення». Переможець отримав статуетку бронзового ангела від скульпторки С. Карунської. Спеціальну відзнаку Капітули цьогоріч присуджено посмертно А. Гудимі «за смак до життя і слова, з глибокою вдячністю Герою за чин» (за книжку «69 спецій для Серця»). Другу Спеціальну відзнаку отримав А. Содомора «за віртуозне продовження традиції українських неокласиків в есеїстиці» (за книжку «Під чужою тінню»). Також під час церемонії вчетверте було вручено Спеціальну відзнаку Радіо Культура, якою редакція нагороджує авторів за майстерність і новаторство в жанрі есе. Володарем цієї відзнаки став письменник, живописець, військовий А. Гуменюк за книжку «Африка», яка наступного року прозвучить в радіоефірі. Премію імені Юрія Шевельова засновано у 2013 році Українським ПЕН, Києво-Могилянською Бізнес-Школою, видавництвом «Дух і Літера», Центром юдаїки та Українським науковим інститутом Гарвардського університету.

14 грудня редакція «BBC News Україна» оголосила переможців літературної премії «Книга року BBC 2023». Книгою року журі обрало роман «Драбина» Є. Кузнецової («Видавництво Старого Лева»). Дитячою книгою року стала «Анна Ярославна: київська князівна – королева Франції» І. Малковича (видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»). У номінації «Есеїстика» переміг Р. Семків і його «Пригоди української літератури» (видавництво «Темпора»). До складу журі премії увійшли літературознавиця В. Агєєва, головна редакторка *BBC News* Україна М. Шокало, письменниця С. Пиркало, перекладач В. Чернецький, політтехнолог В. Чепінога. Церемонія нагородження пройшла у книгарні-кав'ярні *Readeat* у Києві.

Конкурс «Найкращий книжковий дизайн» увосьме провів Міжнародний фестиваль «Книжковий арсенал» разом із *Goethe-Institut* в Україні. До участі приймалися книжки, які були видані у період з січня по листопад 2023 року. Гран-прі та перемогу в номінації «Текстова книга» здобуло видання К. Воннегута «Сирени Титана» («Вавилонська бібліотека»). Автори концепції книги, дизайну обкладинки та ілюстрацій – Володимир та Марія Гавриш. Переможцями стали також: «NIKIFOR / НИКИФОР» М. Мудрак від видавництва «Родовід» та Українського Музею у Нью-Йорку (номінація «Мистецька книга»); «Російський колоніалізм» М. Еріставі від *ist publishing* (номінація «Утилітарна книга»); «Блекаут. Хроніки нашого життя під час війни росії проти України» студії «Сері/граф» (номінація «Візуальний сторітелінг»); «When War is Coming Home» самвидав Є. Берестової (номінація «Експеримент»). Фіналісти та переможці конкурсу представляють український книжковий дизайн у міжнародному змаганні «Найкрасивіші книги світу».

Всеукраїнську літературну премію імені Павла Тичини Національної спілки письменників України у 2023 році отримали І. Курилів (Київ) за поетичну збірку «За Аріадниною ниткою» та С. Новицький (Вінниця) за поетичну збірку «Передмовчання».

Журі V Всеукраїнського літературного конкурсу імені Олени Теліги та Олега Ольжича «Тільки тим дана перемога, хто у болі сміятися зміг» обрало трьох переможців конкурсу 2023 року: Т. Яремчук за оповідання «Прощання з фіялками» (перше місце), С. Шторм за прозовий твір «Неј, Sokoły!» (друге місце) та Р. Любарський за добірку поезій «Поетичний блокпост» (третє місце). Літературний конкурс заснували Організація українських націоналістів та Жіноче товариство імені Ольги Басараб та Олени Теліги за підтримки Держкомтелерадіо.

Серед цьогорічних лауреатів Всеукраїнської літературної премії імені Степана Руданського, яку започаткували у 1994 році його земляки за підтримки Вінницької обласної ради, – два автори і два творчі колективи. Тож, премію за найкращі гумористичні та сатиричні твори присуджено письменнику С. Васильчуку за книгу «Зі славетного роду Руданських» (Житомир) та поету М. Завальному за збірку віршів «Електрична жінка» (Крижопіль, Вінницька обл.). Аматорський театральний колектив «Сміхограй» (Калинівка, Вінницька обл.) та студентський молодіжний театр «Сатирикон» Тульчинського фахового

коледжу культури (Вінницька обл.) нагороджено за популяризацію творчості С. Руданського.

На Черкащині відзначено переможців Всеукраїнської літературної премії імені Василя Симоненка в номінації «За найкращий художній твір». Загалом на розгляд комісії було подано більш як два десятки творів авторів із різних куточків країни. Премію отримали О. Козинець за збірку поезій «Ластовиння» (м. Київ) та Г. Кревська за книгу «Прядиво роду» (м. Лубни Полтавської обл.).

Бібліотечна справа. Промоція читання

4–10 грудня Український інститут книги провів вже третій за історію свого існування Національний тиждень читання. Гасло події – «Бути своїми»: про важливість зв'язку між поколіннями, між читачами й літераторами, між усіма українцями, надто під час війни. У фокусі – постать Миколи Хвильового, 130 років від дня народження якого відзначалося 13 грудня. Цими днями можна було долучитися до загальнонаціонального флешмобу в соціальних мережах та ділитися своїми читацькими досвідами. Український інститут книги також запросив відвідати фахові дискусії, літературні вікторини та обговорення, поетичні читання й презентації книг та інші тематичні заходи, котрі відбувалися у закладах освіти та бібліотеках по всій країні. Амбасадорами цієї літературної події стали 111 діячів культурного й громадського сектору, зокрема, Н. Ворожбит, Р. Зюбіна, Г. Крук, О. Гусейнова, І. Карпа, О. Українець, О. Жураківська, Х. Соловій, Ю. Саніна та інші. Партнери акції: Міністерство культури та інформаційної політики України, *Kyiv Book Weekend*, Українська бібліотечна асоціація, *SavED*, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національний університет «Острозька академія», Уповноважений із захисту державної мови, ГО «Смарт Освіта», проєкт «Єдині».

15 грудня у київській Національній бібліотеці України для дітей відбувся Форум «Дитяча бібліотека в інформаційному суспільстві: пошуки гармонії, шляхи трансформації» за результатами Всеукраїнського огляду-конкурсу обласних бібліотек для дітей. Цьогоріч конкурс пройшов під темою «Бібліотеки для дітей в умовах війни». Переможців визначено в номінаціях: «Обслуговування користувачів-дітей» – онлайн-програма літніх читань «Літо з супергероями» (Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки); «Красназнавча діяльність бібліотек» – квест-геокешинг «Моя мала Батьківщина» (Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач»); «Інформаційні технології в роботі бібліотек» – проєкт «"Бібліотека у валізі", або Онлайн-життя ДОБД» (Донецька обласна бібліотека для дітей); «Соціальне партнерство бібліотек» – проєкт «"Вільна мама" для дітей ВПО» (Хмельницька ОБД ім. Т. Г. Шевченка); «Організаційно-методична робота» – проєкт «Мандрівний методист» (Харківська обласна бібліотека для дітей). Володарем Гран-прі конкурсу журі визнало проєкт «Міжнародна акція "Книжкова ніч Гаррі Поттера": досвід проведення в Черкасах» (Черкаська обласна бібліотека для дітей). Учасникам форуму було продемонстровано відеопрезентацію результатів проєкту «Вишиванка для Залужного», ініційованого НБУ для дітей, брендом

українського одягу «Етнодім» та дітьми-читачами. Організатори заходу: Міністерство культури та інформаційної політики України, Національна бібліотека України для дітей, Українська асоціація працівників бібліотек для дітей.

Просвітництво

12 грудня у Львівському академічному театрі ім. Леся Курбаса та 14 грудня у Києві в Центрі театрального мистецтва ім. Леся Курбаса у форматі перформативного читання з обговоренням презентовано документальний аудіосеріал «Горизонти Курбаса», покликаний розширити горизонти пізнання феномену постаті видатного режисера-новатора. Серіал у дванадцяти епізодах містить архівні матеріали – режисерський щоденник, вибрані статті та лекції Леся Курбаса з режисури й акторської майстерності, а також розмови з професіоналами театральної сфери. Леся Курбас звучить голосом актора А. Водичева, ведучий розмов – М. Набока. Реліз «Горизонтів Курбаса» відбувся на платформі партнерів проекту *Radio SKOVORODA*.

Онлайн-медіа «Свідомі» запустили подкаст про кримських татар «Пізнай QIRIM». Перший випуск проекту про походження кримських татар вийшов 18 грудня на всіх подкаст-платформах і *YouTube*. У наративно-розмовному форматі ведучі – засновниця та CEO «Свідомі» А. Бакуліна та журналістка *Qirim media* Н. Аметова, досліджують історію та культуру кримських татар і українців через особисті історії. До запису епізодів долучилися представники кримської спільноти, серед яких А. Алієв, А. Сеїтаблаєв, Е. Джапарова, М. Чабанова. Реалізувати проект вдалося за підтримки *DW Akademie* / Програми Медіафіт для сходу і півдня України.

Безбар'єрність

20 грудня у Києві Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України провела вебінар «Безбар'єрність у публічних бібліотеках України: визначення стану та планування необхідних змін» в межах циклу комунікативних заходів щодо політики безбар'єрності та недискримінації. Тематику обговорення стали: методичне забезпечення реалізації заходів із досягнення безбар'єрності у публічних бібліотеках; реалізація флагманського проекту «Цифрова безбар'єрність у публічних бібліотеках Дніпропетровщини»; політика безбар'єрності у діяльності Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки. Відеозапис вебінару було опубліковано на *YouTube*-каналі Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.

14 грудня мережа кіноклубів документального кіно *DOCU/CLUB* та Українсько-данський молодіжний дім за підтримки Музею у темряві «Третя після опівночі» організували для киян перегляд документального фільму нідерландської режисерки А. Буссінк «Джованні та балет на воді» з аудіодескрипцією, а також обговорення проблем доступності інформації для людей із вадами зору. У заході взяли участь консультант із питань цифрової

доступності ПРООН в Україні, директор ТОВ «Лабораторія цифрової доступності» Д. Попов і культурна менеджерка, координаторка проєктів з питань інклюзії в Сенсотечі (філії Львівської муніципальної бібліотеки) К. Алексєнко.

На території історико-культурного заповідника «Тустань» на Львівщині встановлено тактильну мініскульптуру для людей з вадами зору – бронзовий макет реконструкції фортеці Тустань, який розташовано біля підніжжя тустанських скель. Він містить металеві інформаційні таблиці з двомовними написами шрифтом Брайля, а також QR-код, який вмикає аудіогід. Автор архітектурної скульптури – В. Одрехівський.

Анімаційний фільм О. Захарової «Украдений місяць. Кум» виробництва *2Flame* та *Magika Film* перекладено жестовою мовою. Мультфільм знято у 2022 році за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України.

Декоративно-ужиткове мистецтво

19 грудня на території палацу Потоцьких в Івано-Франківську відкрито виставку виробів із сіна та соломи «Солом'яне Різдво». На ній, зокрема, представлено вертеп, створений у Надвірнянській художній школі з 400 кг сіна. Також тут можна було побачити дев'ять ікон із соломи художниці Г. Різничук.

Аматорство

19 грудня у Музеї «Будинок митрополита» Національного заповідника «Софія Київська» відбулось нагородження переможців Всеукраїнського конкурсу дитячих малюнків «Спадщина – безцінний дар». Конкурс організував Український державний інститут культурної спадщини за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України аби привернути увагу українців до теми збереження своєї культурної спадщини. Юних митців відзначено спеціальними нагородами в номінаціях «Незвідана перлина» та «Крихітка Зіронецька».

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 7. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12